

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemani velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr
V administraciji prejemani velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto. Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema upravništvo in ekspedicija, Stolni trg št. 6, poleg „Katoliške Bukvarne“.

Oznanila (inzerati) se sprejemajo in velja tristopna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2, I., 17.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/8. uri popoldne.

Štev. 153.

V Ljubljani, v petek 8. julija 1892.

Letnik XX.

V Ljubljani, 8. julija.

V ogerski zbornici magnatov sta bili v ponedeljek in torek dve pomenljivi seji. Knez in primas ogerski Vaszary je v dolgem in stvarnem govoru pojasnil krivice, ki se godé katolikom vsled določbe zakona iz l. 1868 o verski izreji otrok iz mešanih zakonov. V ta zakon so vtihotapili prisilno določbo, ki je dajala povod mnogim preprirom med katoliki in kalvinci, odkar je bil „kalvinski papež“, Koloman Tisza, l. 1875 prišel na krmilo. Ogerski škofje, na čelu jim učeni in mirni primas Vaszary, zahtevajo, da se ona prisilna določba uporablja le tedaj, kadar se stariši ne morejo zjediniti o verski vzgoji svojih otrok.

Kakor znano, dovoljuje katoliška cerkev zakone med katoliki in nekatoliki (zakoni med izraeliti in kristijani itak neso dovoljeni) le tedaj, če je zagotovljena katoliška izreja vseh otrok; v ta namen se zahteva pismena zaveza. Če se ta odkloni, je cerkev pri sklepanju zakona le pasivna. Državne sile cerkev ne zahteva. Ogerska vlada pa je vsled kalvincev onemogočila izvrševanje katoliškega načela, ker sili stariše, da prelomljajo ono pismeno zavezo. Z verskega stališča je to za kalvince sramota, ker s pomočjo državne policije rušijo mir v družinah ter silijo stariše, da jeden del svojih otrok izročajo tuji cerkvi.

Če stariši dajo pismeno zavezo, cerkev blagoslovi zakon in tudi krsti otroke. Kalvinci pa so pod varstvom bivšega ministerskega predsednika dosegli znano odredbo, da morajo katoliški duhovniki otroke, katere so sami krstili, izročati kalvincem. Tega seveda katoliška cerkev ne more trpeti; duhovniki so se branili, sodniki so vsacega takega „nepokornega“ duhovnika oprostili, ali država jih je kaznovala administrativnim potom.

In kaj zahteva katoliška cerkev na Ogorskem? Le toliko, da mora država pustiti starišem prosto

voljo, da jih ne sme siliti, naj svoje otroke tako ali tako izreajo. V Španiji, na primeru, zahtevajo protestantje isto, kar katoliki na Ogorskem. Liberalizem ogerske vlade pa si daje slabo spričevalo, ker na zahteve kalvincev prezira to stališče in podpira tako rekoč lov na duše.

Primas Vaszary je nasvetoval nekaj „modus vivendi“, izrazil popolno toleranco katoliške cerkve, in sicer v sporazumljenju z vsemi ogerskimi škofi in večino magnatov v zbornici. Do sklepa ni prišlo, dasi so bili Vaszary in njegova stranka v večini, on je le označil svoje stališče za prihodnost. Vlada sedaj vé, da ima pred saboj močno ograjo, katere ne more prestopiti. Če mirnim potom ne reši tega prepornega vprašanja, nakoplje si boj.

Kaj zahtevajo Nemci?

Pod prejšnjimi nemškimi vladami so se nam Slovanom godile velike krivice. Omeniti moramo, da so celo na Kranjskem, torej v deželi, kjer je nad 95% Slovencev, v deželnem zboru Nemci imeli večino. Te prejšnje krivice pa nikakor še neso povsem odpravljene. Poglejmo le malo po sosednih kronovinah. Na Koroškem so razven dveh vse šole nemške ali polunemške, če tudi v tej deželi biva po uradnih izkazih skoro tretjino Slovencev. Razmere na Štajerskem so le nekoliko boljše. V štajerskem deželnem odboru Slovenci še vedno nemajo nobene zastopnika, če tudi jih je tretjina v tej deželi. Pa tudi v deželnih zborih teh dveh kronovin neso Slovenci primerno zastopani. Vsled nezdravih razmer imajo občinsko upravo zlasti na Koroškem v skoro čisto slovenskih krajih Nemci v rokah. Po cesarskih uradih se uraduje skoro izključno nemško. Vidi se, da so na Štajerskem in Koroškem Nemci še vedno gospodarji in da Taaffejeva vlada še ni dosti škodovala njih veljavi.

Slovenci dosedaj nimamo še nobene čisto slo-

venske srednje šole, da o vseučiliških stolicah ne govorimo. Dosti na boljšem neso Čehi na Moravskem in v Šleziji. Na Moravskem je tri četrtine prebivalstva češkega ali vendar imajo Nemci večino v deželnem zboru in odboru, katero tudi jako brezozirno porablja.

V Šleziji ni državne češke ali poljske srednje šole in ljudske šole vravnane so po vzgledu koroških ljudskih šol. Na Dunaju biva nad sto tisoč Slovanov, pa nemajo nobene javne ljudske šole. Iz povedanega je razvidno, da so Nemci po 12letnem vladanju grofa Taaffe-ja še vedno v kaj ugodnih pozicijah.

Zadnji čas se je pa vendar marsikaj zgodilo, kar Nemcem ne ugaja. Na Koroškem in Štajerskem se občine poganjajo za slovenske šole in upati je, da jih tudi dosežejo, ker se njih prošnje opirajo na veljavne zakone. Vlada in drugi vplivni faktorji res delajo ovire, ali pričakovati je, da naposled le zmaga slovenska odločnost, ki se je posebno jasno pokazala v boju za slovensko šolo v Št. Jakobu v Rožni dolini.

Narod vedno odločneje zahteva slovensko uradovanje. Vsled pritožbe sta magistrata v Celju in pa v Celovcu dobila od vlade nalog, da slovenske vloge slovenski rešujeta. Da je bila vladna odločba postavna, je to pač najboljši dokaz, da so pritožbe naših nasprotnikov do najvišjih sodišč na Dunaju ostale brez vspeha.

Pa tudi občinski zastopi na Koroškem in Štajerskem prehajajo vedno bolj v slovenske roke, na Moravskem in v Šleziji pa v češke, kar je čisto naravno, ker se mej slovanskim prebivalstvom razširja narodna zavest.

Nemci vedó, da je to le začetek večjega gibanja in da polagoma zgubé svoje gospodstvo v slovanskih krajih.

Je-li so klicali na pomoč vlado, katero so še nedavno toliko napadali? In kaj zahtevajo od

LISTEK

Popotni spomini.

Zapisal Fr. F.

(Konec.)

Bila je krasna noč, ko smo drdrali po prelepi ravnini ob obrežju proti Tržiču (Monfalcone). Fantastično so se dvigala drevesa v luninem svitu, ki je ssmotno plavala po nebesu ter lila blede luč na mirno morskó planjavo in zelene trate. Dolgo bi bil opazoval, kako beže drevoredi, vinogradi, vile in sela mimo nas — a premogel me je spanec, bil sem pretruden in kmalu me je zazibalo drdranje vlaka v sladek sen. Za nekaj časa, ko smo se že bližali Gorici, zbudi me kričanje najinega sopotovalca v sosednem oddelku. Nosil je v rokah eden čevljev, a drugega ni mogel dobiti. Plazil se je pod klopi, gledal po policah — vse zaman — čevlja ni bilo. Hudoval se je, jezil, srpo pogledaval na naju — vse ni nič izdalo. Klical je sprevodnika ter zahteval od njega čevljev. Ta je pa pomilovalno odkimal z glavo, meneč, da ga je morda na Nabrežini kedo vzel, ko so šli vun — poleg pa še nagajivo pristavil, da ni njegova naloga paziti na čevlje, marveč na ljudi. A vročekrvni Italijan je le naprej rohnel in klet. Toda

pomagalo ni nič. Začuje se glas „Gorica“; izstopimo in Italijan prišepa po Hefajstovo na peron. Ker je bilo pa dokaj ljudij, čeprav je bilo polnoči, stopil je za steber ter čakal, da se je množica nekoliko razšla. Midva sva pa sedla v omnibus „alle tre Corone“ ter prišla v sredino mesta, da sama nisva vedela kako.

Drugo jutro je že bilo solnce precej visoko, ko se napotiva po mestu. Kar presenetilo naju je prijazno mestno lice. Tu se nama je zdelo, kakor bi bila doma. Slovenska govornica — in prav lepa — nama je donela na uho. Ljudje veseli in prijazni; obrazi zdravi in polni življenja! Čutila sva se popolnoma domača in srce mi je bilo veselo, da bi bil zavriskal. Tu ni bilo tistega vika in krika, kakor v Pulju in Trstu, niti onega surovega pobalinstva, ki je uprav v primorskih mestih razvito do vrhunca. Šla sva po mestu; a pri vsakem koraku sva se čudila prijazni ličnosti poslopij, ki niso velikanske palače, a vendar zelo okusno in pripravno zidane.

Najprijaznejše lice podajajo lepi Gorici premnogi parki in drevoredi. Kamor se obrneš, povsod hladna senca, povsod petje ptičev in žuborenje vodomotov. Najlepši je gosto zaraščeni mestni vrt.

Tako se mi je zdelo, kakor da nisem več v vroči Primorski, marveč v senčnem gozdu gorejskih planin.

VI. Sv. Gora, Kanal, sv. Lucija, Bača.

Proti večeru zapustiva Gorico in se napotiva po prašni cesti proti Sveti Gori. Vozovi romarjev so drdrali mimo naju in oblaki prahu so naju zagrinjali. Pot se je vila še vedno med vrtovi, vilami in nasadi.

Dospervi na goro je bilo pa, kar se tiče prahu, mnogo bolje. Večina vozov se je vrnila, le nekateri natovorjeni so se premikali počasno v klanec.

Vročé solnce je pa žgalo, čeprav se je že nagibalo zatonu. Noben vetreč ni zmajal z lističem, — vse je bilo tiho.

Prišedši vrhu klanca, kjer se deli cesta, na goro in pa v Tarnovski gozd, ter dalje v Ipavo, stojimo nekoliko. Krasen razgled je odtod na Gorico in dalje proti jugu. Ta prijazna dolinica je zares pravi zemeljski raj. Na obeh straneh jo obdajajo zmerni griči, lepo obrasteni, ob katerih pobočju rodi vinska trta.

Sredi po dolini se vije — krasna hči planin — zelena Soča, kakor vezen pas v dragocen zavoj.

Po ravnini se dvigujejo prijazna sela z gaji in murbinimi nasadi, kateri so postavljeni vedno v najlepšem redu, da tvorijo nekako pravilno okrasje lepi dolinici.

Krenila sva dalje. Ob cesti so sedeli po sencah romarji, ki jih je strudila hoja v hrib, ter se krepili s pijačo, sadjem, katero so seboj prinesli.

